

1733-ban III. Károly a katolikus alsópapság és plébániahálózat helyzetének javítására hozta létre az úgynevezett lelkészpénztárat (cassa parochorum). A pénztár első feladata az volt, hogy mérje fel az ország plébániáinak anyagi helyzetét. Az országos felmérés során az összeírók a protestáns felekezetekre is kitértek. 1733. november 17-én Csongrád vármegyében is összeírták a plébániákat. Németi János¹ káplán és kiskunsági főesperes összeírásában két esetben említ meg reformátusokat: Algyón és Szentesen. Az algyói reformátusokat a tápéi, a szentesieket a csongrádi plébániához tartozóként írta le. Annak ellenére, hogy Hódmezővásárhelyen is járt, beszámolójában nem említi meg, hogy Vásárhelyen reformátusok éltek. Németi jelentése alapvetően a katolikus egyház szempontjából mutatja be a kálvinistákat, ezért részletesen kitér a katolikus eredetű templomok állapotára, és a katolikus plébániát illető jövedelmekre. Erre a forrásra a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportja hívta fel a figyelmet, de csak a művészettörténeti jelentőségű részeket publikálták, a református egyház története szempontjából fontos adatokat csak részben.² Az alábbiakban a Csongrád vármegyében 1733-ban végzett összeírás algyói és szentesi reformátusokra vonatkozó részeit közöljük, valamint Németi János kísérlőlevelét. A Hódmezővásárhellyel foglalkozó részt nem közöljük, mivel az a reformátusokról semmit sem tartalmaz. Szintén nem közöljük Csongrád vármegyének Hódmezővásárhelyen 1733. november 18-án keltezett kísérlőlevelét sem.³

Az összeírás reformátusokra vonatkozó részeinek tartalmi kivonata: Csongrád plébániájának volt filiája Szentes, amely Németi szerint túl messze, mintegy másfél órányi járásra feküdt Csongrádtól. Az egykori katolikus templom Szentesen a reformátusok kezében volt, amelynek a falai és boltozata javításra szorult.

Tápé filiája volt Algyó. Algyó Németi szerint Tápétól egy óra járásra feküdt. A faluban csak reformátusok éltek, de korábban katolikusok laktak a települést. Az összeírás szövegéből nem dönthető el egyértelműen, hogy az algyói vagy a tápéi templom állapotáról írja-e azt a szöveg, hogy az igen régi és elhagyatott, a falak és a torony renoválásra szorul, mivel a szél már 8 éve kidöntötte. Az összeírás további része viszont egyértelműen a tápéi plébánia bevételeivel és ingóságaival foglalkozik. Ezek szerint a plébánosnak volt egy díszes, fekete egyházi öltözete és egy fehér színű, de rongyos. Tápén volt egy aranyozott kehely, és az ostyatartó ezüstműből készült. A plébánia saját bevétellel nem rendelkezett, az alamizsnapénzt Szent Mihály napján szedték, amely körülbelül 2 forintot értékű volt. Szeged szabad királyi város patronátusi jogát nem alkalmazták.

[fol. 202r] Conscriptio

Status Parochiarum in Inclyto Co[mi]t[a]tu Csongradiensi existentium.

¹ A szakirodalom szerint 1716 óta mindszenti plébános volt, kísérlőlevelében viszont káplánnak és kiskunsági főesperesnek titulálta magát valószínűleg azért, mert Csongrád vármegye ekkor még missziós területnek számított. Vö.: Chobot Ferenc: A váci egyházmegye történeti névtára, 2. rész A papság életadatai, Vác, 1917, 860.

² Baraczka Istvánné (sajtó alá rend.): Acta Cassae Parochorum. Egyházmegyék szerint besorolt iratok. 7. füzet. Erdélyi, váci és veszprémi egyházmegye 1733 – 1779, Művészettörténeti adatok., Budapest, 1980 (A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának forráskiadványai, XVII.), 47, 82.

³ MNL OL Helytartótanácsi levéltár. Acta cassae parochorum. Dioecesis Vaciensis C 38 Nr. I. 1733. november 17. fol. 202r, 206v–208r.

1° Parochia oppidi Csongrád

Habet filialem trajectum Büldiensem ubi circiter quinque reperiuntur domus. Ac p[rae]terea oppidum Szentes, in quo aliqui solum reperiuntur catholici, quae filiales distant a matre ecclesia spatio horar[um] unius et media.

Ecclesia ejusdem noviter ex bonis materialibus sumptibus oppidanorum erecta sine turri est in bono statu in se cinctura tamen caret, qua summopere indigeret.

Oppidi Szentes eccl[esi]am hujus filialem, cujus aedificium ab immemorabili stat, et jam magno tam in tecto, quam parietibus ac cinctura indiget reparatione per acatholicos helveticae confessioni addictos possidetur.

Haec mater eccl[esi]a apparamentis viridis, violacei, rubri ac nigri coloris, qua valde attrita sunt destituitur. Habet calicem unu[m] argenteum deauratum et durs cupreos deauratos ciborio caret. Pacificale habet unum argenteu[m] deauratum monstrantiam quoq[ue] una[m] argenteam deauratam.

Habet unam vineam cujus emolumentum anne exurgit ad fl[orenos] 3.

Habet ex minoribus legatus actu in cassa fl[orenos] 55.

Caeterum crypta et per consequens ejus p[ro]ventibus curet ex pulsu campanas nihil participat. Marsupialis elemosyna dieb[us] Dominicis et testis hactenus ne fuit collecta.

Proventus itaq[ue] ejusd[em] eccl[esi]ae annis ex quibus per tres annos p[rae]missi 55 fl[ore]ni collecti sunt una cum p[ro]ventu vineae constituunt anne cir[citer] fl[oreni] 18 d[enarii] 33.

Habet domum parochialem ex crudis tegulis aedificata[m] arundine tecta[m], constante[m] ex duobus cubiculis, culina, camera. [...]

[fol. 206v] 4to Parochia Poss[essi]onis Tápe

Habet filialem poss[essi]onem AllGyeó ad distantiam unius horae, quam per totam helveticae confessioni ad dati inhabitant et ec[c]lesia[m] quoq[ue] uti apparet vetus catholicam possident, unde nullus habet[ur] p[ro]ventus.

Ecclesiolam habet antiquam satis desolatam reparatione in parietib[us] et turri indigam, quae ante annos octo per vehementia[m] venti est dejecta, et p[rae]terea cinctura quoq[ue] caret.

Ornatum habet unum nigrum alterum jam lacerum albi colores indigeretq[ue] apparamentus potissima[m] rubri, viridis, violacei, et cerulei colorum. Calicem habet solum unum et eum cupreum deauratu[m]. Ciboriu[m] habet unum argenteum. Monstrantia[m] habet unam parvulam argenteam. Pacificale habet unum ligneum.

Certos p[ro]ventus nullos habet, nec marsupialem pecuniam coligit p[rae]terquam in festo S[ancti] Michaelis cui ecclesia est dedicata, quae collecta exurgit cir[citer] ad fl[orenos] 2. Sed haec nec p[ro] caereis sufficit.

Parochiam habet ex arundine et limo aedificatam, et penes eam exiguum hortulum.

Pratum u[num] habet, sed a possone octo currus foeni annue percipit, quor[um] valor facit fl[orenos] 8.

Habet terras capaces tam p[ro] vere, quam autumnno metr[etam] cir[citer] 20, quar[um] p[er] exurgit ad metr[etam] cir[citer] 80, in una medietate triticu[m] in altera hordeum inteligendo cujus pretiu[m] in toto exurgit ad fl[orenos] cir[citer] 25.

Vineis curet.

Habet a qualibet lectica d[enariis] 50 sine a lecticis 100 fl[orenis] 50.

Unam metr[etam] tritici a d[enariis] 50 a lect[icis] 100 fl[orenis] 50.

Ex reliquis frumentis speciebus nihil.

Sylva caret verum [...] ligna a [...] p[ro] necessitate quae pretio foventi aestimata [...] fl[orenos] 12.

Arundinu[m] percipit manipulos cir[citer] 800, qui const[ans] fl[orenos] 8.

[fol. 207r] Percipit stolam

A baptismo d[enariis] 20. Annue cir[citer] fl[orenos] 4.

A matrimonio d[enariis] 50. Annue cir[citer] fl[orenos] 2.

A benedictione novae nuptae nihil.

Ab introductione puerperae d[enariis] 20. Annue fl[orenos] 4.

A sepultura d[enariis] 50. Annue cir[citer] fl[orenos] 5.

Ex filiali nihil percipit p[rae]ter sedecimam quae const[ans] cir[citer] fl[orenos] 2.

Sedecima Tapensis const[ans] cir[citer] fl[orenos] 10.

Habet saginatum unum qui const[ans] fl[orenos] 6.

Unum centum salis fl[orenos] 2 d[enariis] 86.

12 medias butyris a [cruciferis] 17 fl[orenis] 3 d[enariis] 40

Carnis centenarum unum fl[orenos] 3 d[enariis] 33 ¼

20 pondo saevi a [cruciferis] 4 fl[orenis] 1 d[enariis] 33 ¼

Proventus hi constituerent quidem annue fl[oreni] 192 d[enarii] 25

Unde ex ra[ti]one in prioribus apposita de trahunt[ur] 20

Manetur 212,25

Pro cuius congruum subsistentia ordinandi adhoc essent fl[oreni] 128.

Jure patronatus terestris ejusd[em] D[omi]nus L[ibe]ra R[egi]aq[ue] Civitas Szegediensis non utitur.

Praestationes ludi magistro debitae qui hic et nota [...] loci agit.

Habet domum horto caret.

Prato caret, verum in paratis percipit currus foeni 4 qui a fl[orenis] 1 const[ans] fl[orenos] 4. Agris caret.

In paratis habet fl[orenos] 26.

Tritici metret[am] 28 a d[enariis] 50 fl[orenis] 14.

Hordei metr[etam] 6 a d[enariis] 25 fl[orenis] 1 d[enariis] 50.

Saginat[u]m unum p[ro] fl[orenis] 6.

Solum aliqui [...] percipit p[rae]ter quam a sepultura d[enariis] 25 [...] fl[orenis] 2 d[enariis] 50.

Salis libr[as] 50 a fl[orenis] 1 d[enariis] 42 ½

Ligna p[ro] d[enariis] 80.

Saevi libras 10 a [cruciferis] 4 quod facit d[enariis] 56 ½.

[fol. 207v] Summa p[rae]missor[um] proventuum constans annue fl[oreni] 54 d[enarii] 22.

Unde defalcant[ur] p[ro] salario notariatus fl[oreniis] 27. d[enariis] 11.

Manent 27 d[enarii] 11.

Qui pro sua congrua subsistentia deberet adhuc habere cir[citer] fl[orenos] 50.

[fol. 208r] Illustrissimi, Spectabiles, Perillustres et c[etera] t[itulo] t[oto] ac Generosi
D[omini] D[omini] Clementissimi!

Ex strictissimo mandato Eminentissimi et R[evere]ndissimi Principis, ac D[omi]ni
D[omi]ni Michaelis Friderici Divina miseratione tituli S[anctae] Sabinae Sacrae Romanae
Ecclesiae Presbyteri Cardinalis e Comitibus ab Althann Episcopi Vaciensis S[anctae]

Caesareae Regiaeque Catholicae Majestatis, Actualis Intimi Consilarii con-protectoris Germaniae Regnorumque, et Provinciarum Haereditariarum Augustissimae Domus Austriae. De proventibus parochiarum, parochorum, et de sacris rebus ecclesiarum, quae sunt Sancta Sanctorum immediate Divinum Cultum respicientia per (t[otus] t[itulos]) D[omi]nos Saeculares, Incliti Comitatus hujus Csongradiensis officiales, in hocce districtu similes per actas conscriptiones privatas inquisitiones, a iudicibus juratis et a parochianis locorum sciscitando plenarie indagando, nimirum hic qualis proventus parochorum? Scholaris solutio qualis? Quid? Et quales? Benedictas, et sacras [...] habeam ecclesiarum vasa qualia? Supellectilia et beneficia? Super haec solem inter protestar.

Inclitae com[m]unitatis

Humilimus Capellanus Dominus Joannes Németi Incliti Comitatus Csongradiensis et Minoris Cumaniae Archidiaconus m[anu] p[ro]p[ria]

Die 17 Novembris 1733.